

Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää koskevien alustavien pykäläluonnosten kommentointi, kjk 15.11 ja sh 27.11 2019

1. Vastaajan taustaorganisaatio*

Tampereen kaupunkiseutu jäsenenään Tampere, Kangasala, Nokia, Lempäälä, Orivesi, Pirkkala, Ylöjärvi ja Vesilahti

2. Taustaorganisaation nimi*

Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä

3. Kommentit yleisiä säännöksiä koskeviin pykäliin

Olisi hyvä tarkentaa, millaisia velvoitteita yleiset säännökset asettavat kullekin kaavatasolle.

4. Kommentit valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskeviin pykäliin

5. Kommentit maakuntakaavoitusta koskeviin pykäliin

6. Kommentit kaupunkiseutukaavaa koskeviin pykäliin

Kaupunkiseutukaavan merkintöjen ja määräysten esittämisen tapa vastaa nykyisen yleiskaavan tarkkuutta, mutta suhteessa kuntakaavaan kaupunkiseutukaavassa korostuu luonto- ja kulttuuriarvojen tunnistaminen ja vaaliminen sekä toimintoja ja aluevarauksia säätelevä rooli nykyisen maakuntakaavan tapaan.

Rakenteen hallinnan vahvistaminen seututasoisessa suunnittelussa on kannatettava asia. Tähän on hyvä kytkeä myös esimerkiksi liikennejärjestelmän ja muun infran toteuttamisen ohjelmointia ja rahoitusta.

Kunnissa tapahtuvaan ja seututasolle heijastuviin työ- ja asuntomarkkinoiden heilahteluihin ei pykäläluonnoksessa ole otettu selkeää kantaa. Tähän saakka asiaa on työstetty Tampereen kaupunkiseudulla kuntarajat ylittävien liikenne- ja infrahankkeiden, yhteisten asuntotuotantoa suuntaavien toteuttamishjelmien ja seudullisten rakentamiseen kohdistuvien periaatteiden kautta, millä on pyritty hillitsemään seudun eri osien erilaistuvaa kehitystä toisiinsa nähden. Eri tasoisten välineiden yhdistäminen näiden sosioekonomisten kysymysten käsittelyssä on vahvin keino kuntien ja seudun hallitun kehityksen varmistamisessa. Näin ollen kuntien yhteistyön tukeminen markkinoiden hallinnassa tulisi tunnistaa seututasoisen suunnittelun keskeiseksi tavoitteeksi ja tälle tulisi rakentaa selkeät välineet.

7. Kommentit kuntakaavaa koskeviin pykäliin

Kunnalla tulee edelleen säilyä keinot maapolitiikan harjoittamiseen.

Kaavan oikeudellisia vaikutuksia ei pidä häivyttää.

Operationaalisia keinoja aluerakenteen tiivistämiseen ja uudistamiseen tulisi vahvistaa.

Sosiaalisen ja taloudellisen dynamiikan hallinnointiin ei ole nimetty välineitä. Tätä teemaa pitäisi tarkastella yhdessä ja yhteensopivasti seutukaavan vastavan välineistön kanssa.

8. Kommentit kaikkia kaavatasoja koskeviin pykäliin

Laissa painottuu edelleen rakenteen säätely ylhäältä alas, kuitenkin monet kaupunkia muovaavat prosessit tapahtuvat alhaalta ylös siten, että rakenne ei muutu vaan sen sisällä olevat toiminnot. Tässä tilanteessa seutukaavan roolin pitäisi olla myös kuntien yhteistyötä tukevaa, ei pelkästään säätelevää.

9. Millä muulla kuin näissä pykäläluonnoksissa esitetyllä tavalla alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää voitaisiin kehittää?

Kaavahierarkiaa olisi hyvä joustavoittaa: Rakenteen sisällä olevat muutokset eivät usein lähde ylhäältä alas vaan päinvastoin. Kuitenkin näillä voi olla merkittävä vaikutus alueen toiminnallisuuteen. Tämän dynamiikan moderointi ja kestävä edistäminen on kaikkien kaavatasojen yhteinen työ.

Sosioekonomisen dynamiikan hallintaan tarvitaan omat nimetyt välineensä, jotka läpileikkaavat kaupunkiseutu- ja kuntakaavan.

10. Yleiset kommentit ja kommentit lain jatkovalmisteluun

Tampereen kaupunkiseudulla on pitkä kokemus vapaaehtoisesta yhteistyöstä mm. seutustrategioiden, rakennesuunnitelmien ja liikennejärjestelmäsuunnitelmien laadinnassa. Seudulliset rakenteet ja yhteistyön poliittinen ohjaus ovat tukeneet yhteistyötä.

Jo MRL:n kokonaisarvioinnissa 2016 tunnistettiin puute kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen ohjaamisessa. Tuolloin taustalla vaikuttaneet kaupungistuminen, seutuistuminen, ilmastonmuutoksen hillintä ja teknologian kehitys ovat viime vuosina edelleen voimistuneet. Rinteen hallitusohjelma sisältää mm. vahvan hiilineutraalisuuden tavoitteen ja kaupungistuminen etenee omalla painollaan. Tämän kehityksen ohjaukseen kaavajärjestelmän tulisi kyetä jo nyt. Kansallisella normiohjauksella on keskeinen rooli, sillä vapaaehtoisuuteen perustuva yhteistyö ei toimi riittävän tavoitteellisesti kaikilla kaupunkiseuduilla (Kuntaliiton kaupunkiseutubarometri 2019).

MRL:n pykäläluonnoksissa kuvattu kaavahierarkia on strateginen kysymys, joka kytkeytyy Suomen aluekehittämisen tavoitteisiin ja järjestelmään yleisemminkin. MRL:lla on mahdollista tunnistaa ja tukea alueiden erilaisuutta ja alueiden omien voimavarojen hyödyntämistä. Suurilla kaupunkiseuduilla kuntarajat rakentuvat kiinni ja ilmiöt kuten työ-, asunto- ja palvelumarkkinat sekä liikennejärjestelmä ja viherverkot ovat seudullisia. Kaupunkiseudut ovat myös Suomen hiilineutraalisuuden ratkaisujen päällä. Tämän vuoksi kaupunkiseudun kuntia tulee kannustaa kaupunkiseutukaavan käyttöönottoon ja luoda riittäviä insentiivejä vapaaehtoisudelle esim. MAL-sopimusmenettelyn kautta.

Kaupunkiseutukaavan hyväksyttävyyttä ja vuoropuhelu kuntakaavan kanssa edellyttävät suunnittelun säilymistä kuntien ohjauksessa. Yhdessä tekeminen lisää luottamusta, päätöksentekokykyä ja sitoutumista toimeenpanoon. Kaupunkiseutukaavalla on mahdollista tukea kaupunkiseudun kuntien pyrkimystä laajemminkin yhteistyöhön. Kaupunkiseutukaavassa tulisi olla myös sen toimeenpanoa edistävää ohjelmointia yhdyskuntarakenteen tapapainoisen kehityksen toteutumiseksi kaavan voimassaoloaikana.

Maakuntakaavoitus etenee hyvään suuntaan, kun sen yleispiirteisyys vahvistuu. Sitä kautta kuntien ohjauksessa oleva kaupunkiseutukaava ja kuntakaava saavat aidon roolin seudullista suunnittelua vaativien ilmiöiden hallinnassa sekä suunnittelun ja toimeenpanon lähentämisessä.

Laissa on tunnistettu muutama keskeinen ilmiö (ilmastonmuutos, kansallinen turvallisuus), joita eri kaavatasoilla on tarkoitus käsitellä. Kaavatasojen tehtäviä ja välineitä olisi hyvä selkiyttää ja kohdentaa siten, että kullakin tasolla ratkottaisiin kyseisiä ilmiöitä mittakaavaan nähden parhaalla mahdollisella tavalla. Kaavan laatuvaatimusten täyttämiseen tehtävät tietotuotteet tulisi sovittaa kaavatasojen erilaisiin painotuksiin.

Ilmastonmuutoksen ja kansallisen turvallisuuden lisäksi laissa olisi hyvä tunnistaa muitakin merkittäviä ilmiöitä, kuten asuinalueiden eriytymiskehitys sekä kaupunkiseutujen kilpailukyyn tukeminen.